

S. Sayısı : 206

Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilen muzahareti Adliye mukavelesinin tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve Adliye encümenleri mazbataları (1/839)

T. C.

Başvekkâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/1787

24 - V - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devlet Şehinşahisi arasında Tahrande 14 mart 1937 tarihinde imza edilen muzahareti adliye mukavelenamesinin tasdiki hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetince 21 - V - 1937 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil vekili
Dr. R. Saydam

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahrande 14 mart 1937 tarihinde imza edilen muzahareti adliye mukavelenamesi esbabı mucibe lâyihası

Türkiye Cümhuriyeti ile komşu ve dost İran Devleti Şehinşahisi arasında adli himayeye ve hukukî ve medenî mevadda adli makamların muzaheretine müteallik mesail şimdye kadar ahkâmı mahsusa ile tanzim edilmemiş olduğundan hukuku beyneddüvel ahkâmına tebean muamele görmekte idi. Bu hususta iki komşu memleket arasındaki münasebatın bir mukavele ile tanzimi tarafeyn Hükümetlerince muvafık görülmüş ve bu babda mündericâtı diğer emsali anlaşmalarınkinin aynı olan bir itilâfname Tahrande 14 mart 1937 tarihinde akid ve imza edilmiştir.

İşbu mukavelenamenin mümkün mertebe erken meriyete girmesini arzu eden Yüksek Âkid Taraflar iki memleket arasında tasdiknamelerin teati olunması hususunun mesafe uzaklığını göz önünde tutarak tasdik keyfiyetini mübeyyin son notanın birbirlerine tevdi tarihinden itibaren 15 gün sonra işbu mukavelenamenin meriyete gireceği esasını sonuncu madde de tasrih etmişlerdir.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye encümeni

Esas No. 1/839

Karar No. 35

27 - V - 1937

Yüksek Beisliğe

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 14 mart 1937 tarihinde imza edilen muzaheret adliye mukavelenamesinin tasdiki hakkında Hariciye vekiliğince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin 21 - V - 1937 tarihli kararile Büyük Meclise sunulan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte ve Hariciye vekâleti Kâtibi Umumi vekili Nebil Batı hazır olduğu halde encümenimizde tetkik ve müzakere edilmiş ve bu hususta diğer Devletlerle münakid mukaveleler hakkında müttehaz eşkâle tamamen mutabık olan işbu akte aid ka-

nun lâyihası aynen kabul edilmiştir.

Havalesi mucibince Adliye encümenine vermek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Hariciye E. Reisi N.	M. M.	Kâtib
Antlya	Kastamonu	Kastamonu
Dr. C. Tunca	Ş. İlden	Ş. İlden
Diyarbakir	Niğde	Kars
Z. M. Alsan	K. İrdelp	M. Akyüz
Kütahya	Diyarbakir	Bolu
H. R. Gürpınar	Dr. T. Öngören	H. C. Çambel
Erzurum		
P. Demirhan		

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Ad. En.

Esas No. 1839

Karar No. 29

29 - V - 1937

Yüksek Reisliğe

Türkiye cumhuriyeti Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahranda 14 mart 1937 tarihinde imza edilen muzahareti adliye mukavelenamesinin tasdiki hakkında Hariciye vekiliğince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin 21 - V - 1937 tarihli kararile Büyük Meclise sunulan kanun lâyihası esbabı mucibesile hariciye encümeninin mazbatası tetkik ve müzakere olundu.

Serdolunan mütalealara tamamen iştirak eden encümenimiz lâyihası aynen kabule karar vermekle umumî heyetin tasvibine arz olunmak

üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Ad. En. Reisi	M. M.	Kâtib
Çorum	Ankara	Erzurum
Münir Çağrı	Mümtaz Ökmen	Fuad Sirmen
Kayseri	Antalya	Balıkesir
H. F. Perker	T. N. Arıcan	Ö. Evren
Erzurum	Bursa	İçel
A. Fırat	Atıf Akgüç	H. Ongun
Manisa	Kayseri	Kocaeli
Refik İnce	Reşit Özsoy	Ragıp Akça
Bursa		Urfa
S. F. Talay		F. Gökbudak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında Tahrande 14 mart 1937 tarihinde imza edilen muzaheret-i adliye mukavelesinin tasdikına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında Tahrande 14 mart 1937 tarihinde akid ve imza edilen muzaheret-i adliye mukavelenamesi kabul ve tasdik edilmiştir

MADDE 2 — İşbu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

MADDE 3 — İşbu kanun hükümlerini icra-

ya Adliye ve Hariciye vekâletleri memurdur.

21 - V - 1937

Bğ. V. V.	Ad. V.	M. M. V.
Dr. R. Saydam	Ş. Saracoğlu	K. Özalp
Da. V.	H. V. V.	Ma. V.
Ş. Kaya	Ş. Saracoğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	C. Bayar
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. R. Saydam	Rana Tarhan	M. Erkmen

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE İRAN DEVLETİ ŞEHİNŞAHİSİ ARASINDA ADLİ
MUZAHERET MUKAVELESİ

Bir taraftan,
Türkiye Reiscümhuru,
Diğer taraftan,
Majeste İnan Şehinşahr,

Hukukî ve ticarî mevadda, adlî himayeye ve adlî makamların karşılıklı muzaheretine müteallik mesaili tanzim etmek arzusu ile bu babda bir mukavele akdine karar vermişler ve murahhasları olmak üzere:

Türkiye Reiscümhuru:

Sabık vekil, Milletler Cemiyetinde sabık delege, Büyük Millet Meclisinde mebus, Ekselans Cemal Hüsnü Tarayı ve Orta Elçi Kemal Köprülüü,

Majeste İnan Şehinşahi:

Hariciye Veziri Ekselans Samiy ve Adliye Veziri Ekselans A. Matine Daftariyi tayin eylemişlerdir.

Bu murahhaslar usulüne muvafık ve müteber görülen salâhiyetnamelerini yekdiğerine tebliğ ettikten sonra aşağıdaki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

ADLİ MUZAHERET

Fasıl : I

Adlî himaye

Madde — 1

1 - Âkid Taraflardan her birinin tebaası diğer Taraf arazisinde, şahısları ve mallarının kanunî ve adlî himayesi hususlarında mahallî tebaanın tâbi oldukları aynı muameleden müstefid olacaklardır.

2 - Mahkemelere serbestçe müracaat edecekler ve mahallî tebaanın tâbi olduğu aynı merasim ve şeraitle dava ikame edebileceklerdir.

Madde — 2

1 - Âkid Devletlerden birinin mahkemelerinde müddei veya dahili dava olan birisinin arazisinde ikametgâh sahibi bulunan diğer Taraf tebaası gerek ecnebilik sıfatlarından, gerek mahkemelerine müracaat ettiği memlekette ikametgâhı veya meskeni bulunmamasından naşi her ne nam ile olursa olsun bir gûna kefalet itası veya teminat akçesi tevdiile mükellef tutulmıyacaklardır.

2 - Aynı kaide masarifi muhakemenin temini için müddei veya dahili dava olanlardan talep edilebilecek tediyat hakkında da caridir.

Madde — 3

1 - Kefaletten, teminat akçesinden veya tediyattan muaf olan müddei veya mütedahil aleyhine Âkid Devletlerden biri ülkesinde sadır olan muhakeme masraflarına mütedair mahkûmiyet kararları diğer Tarafın salâhiyettar makamı tarafından meccanen tenfiz edilecektir.

2 - Bu babdaki talep diplomasi tarikile yapılacak veya alâkadar tarafmdan doğrudan doğruya salâhiyettar makama irsal edilecektir.

Madde — 4

Üçüncü maddede mevzubahs mahkeme masraflarına aid kararlar, mahkûm tarafın sonradan vaki olacak müracaatı müstesna olmak üzere, iki Taraf istima edilmekzisin ırcanın vaki olduğu memleket kanunlarına tevfikân lâzımüttenfiz addolunacaklardır.

Salâhiyettar adlî makam, tenfiz talebi hakkında karar vermek için mahkûmiyet kararının sa-
dır olduğu memleket kanunlarına nazaran kazıyeyi muhkeme halini alıp almadığını tetkik ile
iktifa edecektir. Bu babdaki talebnameye aşağıdaki vesaik terfik edilecektir:

a) Fıkrai hükmiye ve bunun kendisinden yardım istenilen Devletin lisanında veya Fransızca
yazılmış ve yardım isteyen Devletin siyasî veya konsolosluk memuru yahud her iki Devletten
birinin yeminli bir mütercimi tarafından musaddak bir tercümesi,

b) Kararın kazıyeyi muhkeme halini iktisab ettiğini mübeyyin yardım isteyen Devletin salâhi-
yettar makamı tarafından verilmiş bir beyanname. Bu makamın salâhiyeti mezkûr Devletin
Adliye vekâleti tarafından tasdik edilecek, mezkûr beyanname ve şehadetname yukarıda anılan
ahkâma tevfikân tercüme edilecektir.

Salâhiyettar makam, tenfiz talebi hakkında karar vermek için alâkadarm aynı zamanda talep
etmesi şartile, işbu maddede münderiç tercüme ve tasdik masrafları mikatırını da takdir edecek-
tir. Bu masraflar muhakeme masrafları gibi addolunacaktır.

Madde — 5

Âkid Devletlerden birinin tebaası diğer Devletin arazisinde mahallî tebaanın tâbi olduğu şe-
rait dairesinde meccanen adlî muzaherete nail olacaklardır.

Madde — 6

Eğer müstedi, meccanen adlî muzaheret talebettiği memlekette sakin değilse geliri hakkında
bir şehadetname istihsal edebilecektir.

Bu şehadetname müstediye memleketin salâhiyettar makamı tarafından verilecek ve müstedi
memleketinde sakin ise, bu şehadetname ibraz edileceği memleketin siyasî veya konsolosluk memuru
tarafından meccanen tasdik edilecektir.

Eğer müstedi, üçüncü bir Devlet ülkesinde sakin ise, mensub olduğu Devletin salâhiyettar siyasî
veya konsolosluk memuru tarafından mûti bir şehadetname kâfi gelecektir.

Madde — 7

Müzahereti adliye talebi hakkında karar vermekle mükellef olan makam kendisine tevdi olunan
şahadetnameyi ve verilen malûmatı, vazifesi hududları dairesinde kontrol etmek ve kâfi derecede
tenevvür etmek için mütemmin malûmat istihsal eylemek hakkını muhafaza eyler.

Madde — 8

Âkid Devletlerden birinin salâhiyettar makamı tarafından meccanî adlî müzaheretten istifadesi
kabul edilen Taraf, işbu mukavele ahkâmına tevfikân, diğer Âkid Devlet makamı adliyesi luzu-
runda, aynı davaya mütedair usule aid bilecümle muamelât için dahi işbu müsaadelerden istifade
edecektir.

Fasıl : II

Adlî makamların mütekabil muzaheretî

Madde — 9

1 - Hukukî ve ticarî mevadda, Âkid Devletlerden birinin makamatından sâdır olub diğêr Taraf ülkesinde sakin bulunan şahıslara aid tebliğat diplomasi tarikile yapılacaktır.

Talebname, tevdi olunan varakanın sâdır olduğu makamı, iki tarafın isim ve sanatlarını, kendisine tebliğat vaki olacak kimsenin adresini, mevzubahs varakanın mahiyetini gösterecek ve kendisinden muzaheret istenilen Devletin lisanile yahud fransızca yazılmış olacaktır. Tebliğ edilecek varakanın musaddak bir tercümesi talebnameye terfik edilecektir.

2 - Kendisine talebname irsal olunan makam, tebligatın yapıldığını müsbit veya yapılmasına mâni olan keyfiyeti mübeyyin vesairi siyasî memura gönderecektir.

Madde, — 10

1 - Tebligat kendisinden muzaheret istenilen Devletin salâhiyettar makamı vasıtasile bu Devlet mevzuatının âmir bulunduğu eşkâl dahilinde yapılacaktır.

2 - Tebligatın yapıldığı; gerek kendisine tebligat yapılan kimse tarafından imzalanmış tarihli bir makbuz, gerek kendisinden muzaheret istenilen Devlet makamatının, tebligatın vukuunu, tarihini, şeklini mübeyyin bir şehadetnamesi ile isbat edilecektir.

Madde — 11

1 - Hukukî ve ticarî mevadda Âkid Devletlerden birinin adlî makamı, kendi mevzuatına tevfi kan, diğêr Devletin salâhiyettar makama, bu makamın kazaî salâhiyeti dairesinde gerek bir istevab muamelesinin gerek diğêr adlî muamelelerin ifası için müracaat edebilecektir.

2 - İstinabe varakası, diplomasi tarikile tevdi olunacaktır. Bu varakaya kendisinden muzaheret istenilen Devlet lisanında veya fransızca yazılmış bir tercüme terfik edilecektir. Bu tercümenin aslına mutabakatı muzaheret isteyen Devletin bir siyasî yahud konsolosluk memuru yahud iki Devletten birinin yeminli bir mütercimi tarafından tasdik edilecektir.

3 - Kendisine istinabe varakası gönderilen makam, siyasî memura, istinabenin icra olunduğu veya icrasına mâni olan sebebi mübeyyin varakayı gönderecektir.

Mahallen ademi salâhiyet halinde, mezkûr makam istinabe varakasını resen salâhiyettar makama gönderecek ve keyfiyetten siyasî memuru haberdar eyleyecektir.

Madde — 12

1 — İstinabe varakası kendisine gönderilmiş olan adlî makam, kendi memleketi makamı tarafından ısdar olunan istinabe varakalarının icrası hususunda müracaat edeceği müeyyidelerin aynı istimal ederek istinabeyi icraya mecbur olacaktır. İhtilâf halinde bulunan iki tarafın şahsen icabetleri mevzuubahs olduğu takdirde bu müeyyidelerin tatbiki mecburî değildir.

2 — İstinabe varakasının icrasında takib olunacak usul hakkında kendisinden muzaheret istenilen makam kendi memleketinin kanunlarını tatbik edecektir.

3 — Muzaheret istiyen makam, istediği halde, alâkadar tarafın bizzat hazır bulunabilmesi için istinabenin icra olunacağı tarih ve mahalden haberdar edilecektir.

Madde — 13

Siyasî memur tarafından istenilen bir tebliğden yahud tevdi edilen bir istinabe varakasından tevellüd edecek müşküller siyasî tarikle hal ve fasledilecektir.

Madde — 14

Bir tebliğin yahud bir istinabenin icrası kendi toprağında vaki olacak Devlet bunları hâkimiyetine, emniyetine ve intizamı âmmeye hâlel iras edecek mahiyette görürse mezkûr icra reddedilebilir. Bundan maada bir istinabenin icrası, evrakın mevsukiyeti tahakkuk etmez veya muzaheret istenilen Devletin ülkesinde bu icra kuvvei adliyenin vazai fi meyanına dahil olmazsa reddolunabilir.

Madde — 15

1 - Tebliğatın veya istinabelerin icrası, her ne mahiyette olursa olsun, bir gûna harç ve masraf tediyesine mahal vermeyecektir.

2 - Şu kadar ki, muzaheret istenilen Devlet şahidlere ve ehli hibrelere verilecek tazminatın, şahidlerin tav'an ademi icabetinden dolayı bir adliye memurunun yahud bir noterin müdahalesinden mütevellid masarifin tediyesini muzaheret isteyen Devletten talep etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde — 16

Âkid Devletlerden her biri diğer Devletin toprağında bulunan tebaalarına diploması ve şehbenderi memurları vasıtasile doğrudan doğruya ve hiç bir suretle cebri tazammun etmeksizin tebliğat ifa ettirmek hakkını haizdir.

Madde — 17

Her Âkid Taraf, diğer Taraf adli makamatının diploması tarikile mevdu talebi üzerine kendi ülkesinde meriyette bulunan kanunların metnini ve hini hacette, muktazi diğer hukukî malûmatı tevdi edecektir.

Madde — 18

İşbu mukavelename tasdik olunacak ve keyfiyeti tasdik diğer Âkid Tarafa nota ile tebliğ edilecektir.

Son notanın tevdiinden itibaren on beş gün zarfında meriyete girecek olan bu mukavelename üç sene müddetle muteber olacaktır. Yüksek Âkid Taraflardan biri canibinden anıfüzzikr müddetin inkızasında feshedilmediği takdirde feshedilinceye kadar meriyette kalacak ve fesih ancak tebliğ tarihinden altı ay sonra hükmünü icra edebilecektir.

Tasdiknameler mümkün olan en kısa zamanda Ankarada teati olunacaktır.

Yukarıdaki ifadatı tasdiklan Yüksek Âkid Tarafların murahhasları işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Fransızca iki nüsha olarak Tahranda 14 mart 1937 tarihinde yapılmıştır.

Cemal Hüsnü Taray
Kemal Köprülü

Samiy